

לדבר בגבורות ובחן ערך עם הקב"ה

בראשית רבה מט י פרשת וירא – למי הקב"ה מחריש

"וַיֹּאמֶר ה' אִם אֶמְצָא בְּסֻדָּם חֲמִשִּׁים צְדִיקִים בְּתוֹךְ הָעִיר וְנִשְׁאַתִּי לְכָל הַמָּקוֹם בְּעִבּוּרָם" (בראשית יח כו). - רבי יודן ורבי יהודה בר' סימון בשם ר' יהושע בן לוי אמרו: "כִּי אֶל אֵל הָאֱמֵר נִשְׁאַתִּי לֹא אֶחְבֹּל" (איוב לד לא).¹ "לא אחבול" - איני ממשכנם, כמו מה שכתוב: "אִם חָבַל תַּחְבֵּל שְׁלֹמֹת רַעַף עַד בֹּא הַשֶּׁמֶשׁ תִּשְׁיָבֵנוּ לוֹ" (שמות כב כה). והם חובלים עלי דברים ואומרים: אינו דן כשורה. "בְּלִעְדֵי אֶחְזֶה אֶתְּהָ הַרְגִּי אִם עֲנֹל פְּעַלְתִּי לֹא אֶסִּיף" (איוב לד לב) – חוץ ממני, לָךְ פִּשְׁפֹּשׁ הַדִּין. "וְאִם טַעִיתִי" - אתה הוֹרְגִי, "אִם אוֹן פִּעַלְתִּי: - עם הראשונים, "לא אוסיף" - עם האחרונים.²

"לא לוֹ אֶחְרִישׁ בְּדִי וְדָבַר גְּבוּרוֹת וְחֵין עֲרָפוֹ" (איוב מא ד).³ "לא אחריש בדיו" - לך אני מחריש וְלִבְדִים היוצאים ממך: לאברהם שהוא אומר: "חלילה לך מעשות כדבר הזה להמית צדיק עם רשע" (בראשית יח כה), ולמשה שהוא אומר: "למה ה' יחרה אפך בעמך" (שמות לב יא), וליהושע שהוא אומר: "אָהָה אֲדַנִּי ה' לָמָּה הֶעֱבַרְתָּ הָעֵבִיר אֶת הָעַם הַזֶּה אֶת הַיַּרְדֵּן לְתֵת אֶתְּנֵנוּ בְּיַד הָאֱמֵרִי לְהֶאֱבִידֵנוּ" (יהושע ז ז), ולדוד שהוא אומר: "לָמָּה ה' תַּעֲמֹד בְּרְחוֹק תַּעֲלִים לְעֵתוֹת בְּצָרָה" (תהלים י א). "וְדָבַר גְּבוּרוֹת וְחֵין עֲרָפוֹ" - חן ניתן בעריכות שפתיים, בשעה שבקש רחמים על הסדומיים.

בחצי השני של הדרשה משתנה כיוון הרוח. הדרשן עדיין דבק בדעה שהקב"ה שופט צדק ולא יחריש אל מול הטוענים אחרת. אבל במשחק הקרי והכתיב "לא" – "לו", הקב"ה מוכן לקבל 'ביקורת אנושית' – שאלות ותמיהות "למה?" וגם קריאות קינה כמו "אהה" וגם אמירה קשה מראש, עוד לפני המעשה, כמו "חלילה לך מעשות כדבר הזה". ומי הוא שאמר את האמירה הקשה "חלילה לך"? אברהם, וממנו למדו משה יהושע ודוד וצדיקי כל הדורות שלא החניפו לבוראם ולא דברו איתו כזב. ועל מי אמר אברהם כל זאת? על אנשי סדום ועמורה! ראו הרחבת הנושא בדברינו [הטיחו דברים כלפי מעלה](#) בפרשת שלח לך, [חלילה לך מעשות כדבר הזה](#) בפרשת וירא וכן [שואה ללא חנופה וללא כזב](#) ביום הזכרון לשואה ולגבורה.

מחלקי המים

¹ אלה דברי יהוא המוכיח את איוב וכוונת פסוק זה היא כפירוד רש"י שם: "כי אל אל האמר - להאמר אליו, נכון וראוי מאת כל סובלי יסורים להאמר: נשאתי ומקבל וסובל אני משפטיך ולא אחבול בעצמי ועוד צריך הנידן לומר". מה עוד צריך מי שסובל יסורים לומר? את הפסוק הצמוד הבא שנדרש בהמשך הדרשה: "בְּלִעְדֵי אֶחְזֶה אֶתְּהָ הַרְגִּי אִם עֲנֹל פְּעַלְתִּי לֹא אֶסִּיף". אבל הדרשן שם פסוקים אלה בפי הקב"ה!

² עד כאן אמירה חזקה של הקב"ה שהוא דן אמת והאדם מוזן לחקור (לפשפש) ולראות שבני האדם חובלים בקב"ה, היינו מטיחים בו שאינו שופט צדק, אך הוא לא ממחר לחבול בהם (למשכן אותם) ולמסור אותם בידי מלאכי חבלה. כל הבנו קטע זה בסיוע של פירוש א. א. הלוי ורש"י בהערה הקודמת. ויש לשים לה ש"הם" כאן הם בני אדם באשר הם, למן הסדומיים שאין הקב"ה דן אותם באמצעות מלאכי חבלה (היינו "ממשכנם") ועד "הם חובלים על" שם הכוונה לצדיקים שמתעמתים עם הקב"ה.

³ כאן אלה דברי הקב"ה בפשט הפסוקים, ראו תחילת פרק מ: "ויען ה' את איוב ויאמר". "לא / לו" קרי וכתוב.